

Изисквания към структура и съдържание на бизнес проекта по глава трета

1. Заглавна страница на инвестиционния бизнес проект;
2. Обосновка на потребността от реализацията на инвестиционен бизнес проект;
3. Маркетингово проучване;
4. Производствена програма;
5. Оценка на възможните рискове;
6. Финансова оценка;
7. Приложения.

Общи изисквания:

- Шрифт – Times New Roman – 12
- Междуредие – Multiple 1.2
- Полета на страницата – Normal
- Общ обем на бизнес плана – максимум 20 страници (без евентуални приложения по т.7)

Структура и съдържание

1. Заглавна страница на инвестиционния бизнес проект

На нея се посочва наименованието на проекта, общата стойност на проекта, размерът на исканото финансиране и собственото участие.

2. Обосновка на потребността от реализацията на инвестиционния бизнес проект (не повече от 2 страници)

Основава се на анализ на икономическото и финансовото състояние на специализираното предприятие или кооперация. Въз основа на този анализ трябва да се определи проблем/потребност в текущата дейност, да се разкрият възможните резерви за нейното подобряване и управлението, да се определят възможните пътища и начини за преодоляване на съществуващите трудности.

Друга важна насока на анализа може да бъде разкриването на положителни тенденции в развитието на специализираното предприятие или кооперация с потенциални възможности да се извлекат по-големи изгоди, ако получат допълнителен тласък за разширение и развитие.

От посоченото произтича, че извършването на анализа в крайна сметка трябва да разкрие наличието на някакви ресурсни ограничения, с които се сблъсква даденият кандидат. Като основното средство за преодоляване на този тип ограничения трябва да се разглежда реализацията на инвестиционната фаза на инвестиционен бизнес проект.

В тази част, приблизително би трябвало да се намери информация по следните въпроси:

- a. Дефиниране и описание на дейността/продукта/услугата/звеното на фирмата, която ще бъде засегната от проекта;
- b. Посочване и описание на проблемите/предизвикателствата/потенциалните възможности, които този проект иска да реши;
- c. Инвестициите, които се планират за да се адресират посочените проблеми/предизвикателства/проблеми;
- d. Резултатите/ефектите, които ще бъдат постигнати в резултат на инвестициите в слединвестиционната фаза. Препоръчително е резултатите/ефектите да бъдат количествено представени.

3. Маркетингово проучване на възможностите на предприятието да реализира поставената цел чрез разработения инвестиционен бизнес проект.

Главното в тази част на инвестиционния проект е да се посочат пазарните позиции, които има специализираното предприятие или кооперация относно продуктите/услугите преди реализацията на инвестиционната фаза на проекта и очакваното положение след нейната реализация. Анализът трябва да бъде насочено към определяне на пазарните обеми на продажбите на специализираното предприятие и цените на продуктите или услугите, които то ще предлага на пазара.

Въз основа на данните от този раздел трябва да се определят очакваните **допълнителни положителни парични потоци**, които ще бъдат генерирани след реализацията на инвестиционната фаза на проекта. Тази информация трябва да обхваща продажбите за целия срок на ефективно използване на придобивания дълготраен актив, който не трябва да бъде по-дълъг от 5 години. Прогнозните резултати трябва да се основават аргументи за икономическата конюнктура, конкурентните предимства на предприятието и други.

При изготвяне на инвестиционния бизнес проект трябва да се прави строго разграничаване между дейностите, които специализираното предприятие извършва и ще продължава да извършва и без реализацията на инвестиционната фаза на проекта, и тези, които ще извършва в бъдеще само като следствие от изпълнението на инвестиционната фаза на проект. Оценка на целесъобразността на инвестиционния бизнес проект се прави само въз основа на резултатите, които ще се постигнат след изпълнение на инвестиционната фаза на проекта. В този смисъл **положителните парични потоци трябва да са резултат само от реализацията на инвестиционната фаза на проекта**, а не от друга или цялата дейност на предприятието, което ще продължава да функционира и без да се изпълни разработваното конкурсно предложение. Когато положителните парични потоци засягат и други дейности на предприятието, които не са резултат от инвестицията по проекта, то това означава, че те са сметнати погрешно и това може да доведе до намаляване на оценката на проектното предложение от страна на Комисията.

В тази част, приблизително би трябвало да се намери информация по следните въпроси:

1. Ситуация преди проекта относно засегнатите продукти/услуги/дейности:
  - a. Видове продукти/услуги в резултат на инвестиционния проект;
  - b. Абсолютни стойности на приходите и дялове на отделните продукти и услуги – физически количества, цени, приходи в рамките на предприятието;
  - c. Пазари;
  - d. Клиенти – видове, дялове, абсолютни стойности;
  - e. Отличителни черти на продуктите/услугите – качество, дистрибуция и т.н.
2. Ситуация след проекта относно засегнатите продукти/услуги/дейности:
  - a. Нови видове продукти/услуги или увеличени обеми на съществуващи;
  - b. Промени в абсолютните стойности на приходите и дялове на отделните продукти и услуги – промени във физически количества, цени и приходи;
  - c. Нови или разширени пазари;
  - d. Нови клиенти – видове, дялове, абсолютни стойности;
  - e. Допълнителна диференциация на продуктите/услугите – качество, технически характеристики, дистрибуция и т.н.
3. Прогнозни данни за приходите в резултат на проекта, които засягат само резултата от инвестицията. Те могат да бъдат в резултат на:
  - a. Нови / допълнителни продажби;
  - b. Разлика в продажните цени в резултат на подобро качество, технически характеристики и други.

4. **Производствена програма**, която е свързана с определяне на всички разходи, имащи отношение към изпълнението на инвестиционния бизнес проект.

Разходите се делят на еднократни (инвестиционни) и текущи (слединвестиционни).

Еднократните разходи определят общата стойност на проекта в рамките на неговата инвестиционна фаза, която се покрива от исканото финансиране и собственото участие. Към тях се отнасят плащанията, свързани с придобиването на дълготрайни активи, с техния монтаж, в т.ч. строително-монтажните работи и пускането в експлоатация.

Текущите разходи са свързани с продукцията или услугите, чието производство се предвижда да се извърши в слединвестиционната фаза с придобитите активи след реализацията на инвестиционната фаза на проекта. (При продажбата на тези продукти или услуги се формират положителните парични потоци по т. 3.)

Тези разходи включват разходи за материали, заплати и осигуровки за сметка на работодателя, разходи за услуги, други разходи. На тяхна основа се определя единичната себестойност на продукцията или услугата, която може да се сравнява с продажната цена, определена в раздела за маркетинговото проучване.

Когато инвестиционния бизнес проект е насочен към реализиране на икономии от намаляване на себестойността, не се прави сравнение с продажната цена, а с изходната (съществуващата) себестойност преди инвестиционния проект.

Въз основа на еднократните разходи и текущите разходи се определят **отрицателните парични потоци**, които трябва да са съпоставими и съизмерими, в т.ч. и по години, с положителните парични потоци.

Отрицателните парични потоци също са бъдещи (предстоящи). Определят се, без да се прилага счетоводният принцип за текущо начисляване. С оглед на това начислените разходи за материали, заплати, осигуровки и т.н. се приема, че се плащат в момента на начисляването им. Разходи за амортизация не се отчитат, защото като отчитани разходи те не са свързани с движение на парични потоци.

В резултат на сравнение между себестойността след и преди инвестицията по проекта, могат да бъдат калкулирани положителни икономии, които да бъдат добавени към положителните парични потоци от т.3.

Отрицателните парични потоци трябва да се обвържат само с осъществяването на дейностите по проекта, а не на всички дейности на предприятието, което ще продължава да функционира и без да се изпълни разработеният инвестиционен бизнес проект. Когато отрицателните парични потоци се калкулират и за други дейности на предприятието, които не са резултат от инвестиционния проект, се приема, че калкулациите са некоректни и това може да доведе до по-ниска оценка на проектопредложението.

Обща бележка по т. 3 и 4: Положителните и отрицателните парични потоци трябва да се определят общо по години, а вътре в годините може да има разбивки по месеци или по тримесечия, за да се отрази динамиката в развитието на проекта в слединвестиционната фаза. Всеки от потоците се приема, че възниква към края на периода – месеца, тримесечието, годината.

В тази част, приблизително, би трябвало да се намери информация по следните въпроси:

А. Представяне на еднократните разходи от инвестиционната фаза, които съвпадат с общия бюджет на проекта.

Б. Структура на текущите разходи преди инвестицията на засегнатите продукти/услуги:

- а. Описание на разходите по продукти/услуги;
- б. Изчисляване на единични себестойности по продукти/услуги;
- в. Изчисляване на общи количества и текущи разходи по продукти/услуги;
- г. Показване на структурата на разходите по продукти и услуги.

В. Структура на текущите разходи след инвестицията на засегнатите продукти/услуги:

- е. Описание на разходите по продукти/услуги;
- ф. Изчисляване на единични себестойности по продукти/услуги;
- г. Изчисляване на общи количества и текущи разходи по продукти/услуги;

h. Показване на промените в структурата на разходите по продукти и услуги в резултат на инвестицията.

Г. Изчисляване на текущи разходи за производство на засегнатите продукти/услуги след инвестицията на базата на себестойността след инвестицията.

Д. Изчисляване на единични и общи икономии в резултат на разлика в себестойностите преди и след инвестицията (само за съществуващи продукти и то, ако има разлики в себестойностите).

5. Оценка на възможните рискове, които биха могли да възникнат във връзка със слединвестиционната фаза.

Заплахите, отнасящи се до реализация на предвидените дейности в слединвестиционната фаза; в тази част се анализират заплахите, които могат да възпрепятстват получаването на прогнозните парични потоци, в резултат на което срокът на откупуване на инвестицията би се оказал по-неблагоприятен.

При оценката на всеки риск е важно да се определи вероятността от неговото възникване и неговото влияние върху положителните и отрицателните парични потоци на проекта посредством търсенето на продуктите и услугите, продажните цени, непрекъсваемостта на доставките, цените на доставките на ключови суровини, цената на труда, както и намирането на подходяща работна сила. За всеки риск е добре да бъде представена и потенциална мярка или за ограничаване на вероятността от неговото възникване или за редуциране на евентуални отрицателни ефекти.

Важно! Рисковете по време на инвестиционната фаза са представени във Формуляра на проекта, за това тук не е необходимо да се анализират.

6. Финансова оценка на целесъобразността и ефективността на изготвяния инвестиционен проект. Тя се определя чрез изчисляването на показателя срок на откупуване на инвестицията.

Изчисляване срока на откупуване

Таблица 1

Год.	Полож. парични потоци	Отриц. парични потоци	Нетен паричен поток (1-2)	Непогасена главница от инвестицията (4-3)
	1	2	3	4
ДА		28 000	- 28 000	
I	40 000	34 000	6 000	28 000
II	46 000	38 000	8 000	22 000
III	44 000	33 000	11 000	14 000
IV	41 000	29 000	12 000	3 000
V	38 000	27 000	11 000	

Срокът на откупуване се получава, като от непогасената главница (к.4) се изважда поредният нетен паричен поток от колонка 3 на таблицата по-горе. Например за период 1 $(0 - (-28000)) = 28000$ лева, за период 2 $(28000 - 6000) = 22000$ лева, период 3 - $(22000 - 8000) = 14000$ лева, за период 4 - (четвъртата година) непогасена остава главница в размер на 3000 лв. За да се определят месеците от последната година, непогасената главница се дели на нетния паричен поток за четвърта година, а частното се умножава по 12 месеца, т.е. $(3000/12000 \times 12) = 3$ месеца. **Така се получава, че срока на откупуване е 3 години и 3 месеца.**

Допълнителни бележки към критерия срок на откупуване

- Положителните паричните потоци се вземат от раздела за маркетингово проучване; отрицателните от раздела за производствената програма. (Използваните величини в таблицата по-горе са примерни!)
- Еднократните отрицателни парични потоци се определят от размера на средствата, които ще се инвестират в придобиването на дълготрайния актив. В таблицата те са посочени в колона 2 на реда "ДА" – дълготрайни активи.
- При един стандартен инвестиционен проект, срокът на откупуване би трябвало да бъде в рамките на 5 години, за които се правят и прогнозните изчисления. Срокът на откупуване над 5 години е индикатор за това, че проектът не е достатъчно рентабилен, което може да постави под риск и устойчивостта на работните места, свързани с него.
- От друга страна, много кратките срокове на откупуване, например под 2 години може да бъде индикатор за прекалено оптимистична прогноза за нетните парични потоци, което може да предизвика допълнителни въпроси от страна на Комисията за оценка.

7. **Приложения:** Прилагат се копия от сключени договори (ако такива могат да се предоставят), осигуряващи изпълнението на дейностите от слединвестиционната фаза, т.е. подкрепящи изчисленията парични потоци, както и друга доказателствена документация.